

איך לקיים שיעור שמ"י

שמ"י: שאיפות, מטרות, יעדים

התמקדו בתכלית

יש מקרים שבהם מתאים יותר לדבר על שאיפות, במקרים אחרים על מטרות, ובמקרים אחרים על יעדים. הנקודה העיקרית של השיעור היא להציג ולהדגיש את רעיון התכלית. אין לנסות לטפל בהבדלים הפילוסופיים בין מושגים אלה כי ההבחנה רק תבלבל את התלמידים.

רעיון התכלית מרחיב את תפיסת המצב שבו עוסקים. השמ"י הוא מכשיר שממקד את התלמידים באופן ישיר ומכוון בכוונה ובתכלית שמאחורי המעשים. למה מתכוון המבצע? מה מנסים להשיג כאן? מה מנסה המבצע לגרום? מהם היעדים של המבצע? מהן המטרות של המבצע?

היכולת להגדיר יעדים מסייעת לחשיבת התלמיד בקבלת החלטות, בתכנון פעולות ונקיטת פעולות תכליתיות.

די שהמורה יאמר שבמקרים מסוימים המילה **כוונה** מתאימה יותר ובמקרים אחרים מתאימות המילים **שאיפות, מטרות, או יעדים**. אם התלמידים מרבים לשאול ולהשיג, המורה יכול לעשות את ההבחנות הבאות:

- שאיפה היא הכיוון הכללי;
- יעד הוא נקודת הישג חשובה לאורך הדרך;
- מטרה היא היעד הסופי.

מומלץ שהמורים יתרכזו ברעיון הכללי של המטרה או התכלית ולא בעריכת הבחנות. ללא מודעות לתכלית, כל הפעולות הן תגובות למצב, עניינים שבשגרה, או חיקוי. **כוונת השיעור היא למקד את תשומת הלב ישירות בתכלית — בשונה מתגובה.**

תרגול

(קיראו את הסעיף תרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

תרגיל 1. לתרגיל זה מוקצות שתי דקות בלבד. אחריהן המורה מבקש מכל אחת מהקבוצות בתורה להציע הסברים אפשריים. לאחר שמיעת מספר הסברים, על המורה לעמוד על ההבחנה בין הסברי "כי" להסברי "כדי".

5. "N e ו ז ק י ט

תתליד

דיין

- האם תמיד חיינו לדעת בדיוק מהם ערד?
- מתי חשוב ביותר לדעת מהם היעודים?
- מהקורה אם אין לך יעודים?
- עד כמה חשובים היעודים של אנשים אחרים?

עקרונות

- א. אם אתם יודעים בדיוק מהם יעודיכם, נקל עליכם להשיג אותם.
- ב. לאנשים שונים אפשר שהיו שאיפות ויעודים שונים, במצבים זהים.
- ג. בדרך ליעד הסופי, יכולה להתקיים שרשרת של יעודים קטנים יותר, שכל אחד מהם נובע מה שקדם לו.
- ד. על יעודים להיות קרובים דיים, מצטאיתיים דיים ואפשריים דיים כדי שאדם ינסה באמת להשיגם.
- ה. ייתכנו יעודים רבים, אבל חלקם חשובים יותר מן האחרים.

פריקט

1. * מהו ההבדל בין השמ"י של פוליטיקאי לבין השמ"י של מנהל חברה עסקית? בהנ את נקודות הדמיון ואת נקודות השוני.
2. אמר/ה שמדעם לתכנן סוג חדש של בניין. מהם יעודי?
3. מהם היעודים של מנהל/ת בית-ספר?

© מכון ברנזקו ויס לטיפוח החשיבה

שמ"י = שאיפות, מטרות ויעודים.

לעיתים אתם עושים משהו שאהם גרילים לעשות כי כולם עושים זאת, או כתגובה למצב שנוצר. כל אלה הן יציבות יע"י. אבל, לעתים אתם גם עושים משהו "שמי" להשיג מטרות כלשהן או יעד מסוים. אם תדע בדיוק מה אתם מנסים להשיג, נקל עליכם לחשוב. אם תהיו מסוגלים להבין את מטרותיהם של אחרים, תדבר עשוי לסייע בדרך להבין את אופי חשיבתם, במצבים מסוימים המלים "שאיפות" ו"מטרות" מתאונות יותר מאשר "יעודים", אבל המשמעות זהה.

דוגמה

לקבל הנהגה קניון גדול יש שאיפה שהתורה של הרוויחה סכום כסף גדול ככל האפשר, וכתוצאה מכך גם הוא רוויח. הוא שואף, כמו-כ, להקים קניון מוצלח. היציבות להיות לו גם שאיפות להשיג את הרצון לקורותיו הפיננציאלים, להשתדל עם רשויות התכנון, ולעשות עבודה טובה (מבחינת לוח-זמנים והתקציב) כדי שבעתיד יבקשו ממנו להקים קניונים נוספים במקומות אחרים.

תרגול

1. אב כועס מאוד על בתו, ולכן הוא מכפיל את דמיו-הכיס שלה. מדוע, לדעתך, הוא עשה זאת?
2. מה היו שאיפותיך אילו זכית ב-15,000 שקלים בששועות?
3. * כל אחד חייב לאכול על-מנת להתקיים. אבל, לאנשים יש מטרות שונות באשר למזונם. עשו שמ"י בעבור האנשים הבאים: עקרת-בית, טבח, חנוני, יצרן מוון, אוכל, ממשלה.
4. עשו שמ"י של המשטרה, וסדרו את מטרותיה על-פי סדר עדיפויות.
5. אמר/ה שפיקודת הללית המגיעה לכדור-הארץ מוכבב אחר. אילו יעודים שונים עשויים להיות לך? פרטו שלוש אפשרויות של שמ"י.
6. * אמר/ה סוכן של מכונות פוד. סוכן אחר של פוד, בעיר סמוכה, מוריד את המחירים לרמה נמוכה מן המחירים של. מה ניתן לעשות בקשר לכך? מהם יעודיך?
7. מהם יעודיך בהפגילך את מכשיר הטלוויזיה?

© מכון ברנזקו ויס לטיפוח החשיבה

הצעות:

- כי הילדה גנבה כסף.
- כי הוא התחרט על שכעס עליה.
- כדי להראות לה שהוא מסוגל להמשיך לאהוב אותה ולכעוס עליה בו-בזמן.
- כדי שהיא תוכל לצאת לקולנוע לעתים תכופות יותר ובכך למנוע את המתח בבית.
- כדי שיהיה בידו משהו שאותו יוכל למנוע ממנה בפעם הבאה שיכעס עליה.

תרגיל 2. הזמן המוקצב 3 דקות. קבוצה אחת נבחרת להציג את התפוקה שלה ושאר הקבוצות מוסיפות נקודות או מעירות הערות. הדגש כאן חייב להיות על ניסיון למיין את היעדים השונים לסוגים עיקריים. לדוגמה: ליהנות, לעזור לאחרים, לחסוך, להשקיע, לקנות ציוד שיאפשר להרוויח כסף — כמו כלי-עבודה, לשלם בעבור לימודים.

תרגיל 3. כל קבוצה מתבקשת לעשות שמ"י של סוג אחד של אנשים. אם יש יותר משש קבוצות התהליך חוזר על עצמו. אם יש פחות — יש סוגים שאין מטפלים בהם. בתום 3 דקות, לגבי כל סוג קבוצה אחת מציגה את תפוקתה והאחרים יכולים להעיר או להוסיף.

הצעות:

- עקרת-בית — לקנות מספיק מזון במסגרת התקציב.
- טבח — למצוא מזון מגוון ואיכותי.
- חנווני — לספק את רצון לקוחותיו ולהרוויח מספיק כסף למחייתו.
- יצרן מזון — למכור הרבה ככל האפשר ולהרוויח כמה שיותר.
- איכר — לקבל תמורה נאותה עבור עבודתו ושהשוק יהיה יציב.
- ממשלה — להבטיח אספקת מזון מספיקה ומחירים נמוכים.

תהליך

(קיראו את הסעיף תהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

- מקיימים דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את דעות הקבוצה.
- האם תמיד חיוני לדעת בדיוק מהם יעדיך?
 - מתי חשוב ביותר לדעת את היעדים?
 - מה קורה אם אין לך יעדים?
 - עד כמה חשובים היעדים של אנשים אחרים?

עקרונות

(קיראו את הסעיף עקרונות בכרטיס העבודה של התלמיד)

הקבוצות בוחרות את רשימת העקרונות המופיעים בכרטיס העבודה לתלמיד. הן מתבקשות לציין מהם העקרונות החשובים ביותר בעיניהן. הקבוצות יכולות גם לבקר כל אחד מן העקרונות או לבנות עיקרון משלהן.

פרויקט

(קיראו את הסעיף פרויקט בכרטיס העבודה של התלמיד)

בשיעורים של שעה אחת לא יהיה מספיק זמן לעבוד על סעיף זה. תרגילי הפרויקט יכולים לשמש כנושאים לחיבורים. אפשר לתת אותם לתלמידים על-מנת שיעבדו עליהם בזמנם החופשי על-פי המקובל (בבית-הספר או בבית). בשיעורים ארוכים יותר יכולות הקבוצות לעבוד על פרויקט שנבחר על-ידיהן או על-ידי המורה, כפי שמתואר בפרק על תבנית שיעור אופייני.